

O'zbekiston Fanlar akademiyasi Alisher Navoiy nomidagi Davlat adabiyot muzeyi

O'zbekiston Fanlar akademiyasi O'zbek tili, adabiyoti va folklor instituti

Alisher Navoiy nomidagi Toshkent davlat o'zbek tili va adabiyoti universiteti

Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti

Namangan davlat universiteti

Anqara Hoji Bayram Veli universiteti

Karabuk universiteti

Ch.Aytmatov nomidagi Turk dunyosini o'rganish va amaliyot markazi

M. O. Auezov nomidagi Janubiy Qozog'iston davlat universiteti

Oriental universiteti

O'ZBEK MUMTOZ ADABIYOTINI O'RGANISHNING NAZARIY VA MANBAVIY ASOSLARI

mavzusidagi xalqaro II ilmiy-amaliy konferensiyasi

materiallari

(30-oktabr, 2024-yil)

Toshkent-2024

Toshkent-2024

1

O'zbek mumtoz adabiyotini o'rganishning nazariy va manbaviy asoslari mavzuidagi ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari. B.Abdullayev, L.Axmadaliyev, M.Djurayev –Toshkent, 2024. – 304 b.

Tahrir hay'ati:

J.Eshonqulov, O.Jo'raboyev, Y.Tursunov, Sh.Nazarova, Sh.Hasanova

Mas'ul muharrir:

Jabbor Eshonqulov, filologiya fanlari doktori, professor.

To'plovchilar:

Bilolxon Abdullayev, Qutbiddin Dehqonov, Lochinbek Axmadaliyev, Mabruk Djurayev, Alisher Xalimjanov

Konferensiya O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirining 2024-yil 18-yanvardagi "O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 4-iyundagi PQ-200-son qarori ijrosini ta'minlash to'g'risida"gi 16-son buyrug'ining 1-ilovasi bilan tasdiqlangan "2024-yilda xalqaro miqyosida o'tkaziladigan ilmiy va ilmiy texnik tadbirlar rejasi"ga muvofiq o'tkazilgan.

Anjuman arxivshunos olimi, "Shuhrat" medali sohibasi Rahima Sharafuddinovaning 80-yillik yubiley sanasiga bag'ishlanadi.

To'plam O'zR FA Alisher Navoiy nomidagi Davlat adabiyot muzeyi ilmiy kengashining Qaroriga ko'ra nashrga tavsiya etilgan (majlis bayoni №18, 10.10.2024)

© Alisher Navoiy nomidagi Davlat adabiyot muzeyi, 2024

2

4. Хайитметов А. Навоий лирикаси (тўлдирилган ва тузатилган иккинчи нашр). –Тошкент: Ўзбекистон, 2015. -Б. 54.
5. Шайхзода М. Ғазал мулкининг султони. /Асарлар. Олти томлик. Тўртинчи том. –Тошкент: Адабиёт ва санъат, 197. –Б.197.
6. Куронов Д. Адабиётшунослик луғати. –Тошкент: Академнашр, 2010. –Б.386.
7. Олтинбек О. Каримбек Камий миллий уйғониш шоири. – Тошкент: Мухаррир, 2018. –Б.83.

MUMTOZ ADABIYOTDA BULBUL VA ZOG‘ OBRAZINING QIYOSIY TAHLILI

Muxammadiyeva MOXICHEHRA

Toshkent davlat o‘zbek tili va adabiyoti universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya. Ushbu maqolada qarg‘a(zog‘) va bulbul obrazi o‘zaro qiyoslanib tahlil qilinadi. Ularning badiiy asarlardagi ramziy va majoziy ma’nolari izohlanadi. Qarg‘a obrazini kelib chiqishi, uning biologik xususiyatlari haqida ma’lumot beriladi.

Kalit so‘zlar: *Ramz, zog‘(qarg‘a), bulbul, obraz, majoz*

Абстрактный. В данной статье сравниваются и анализируются образы вороны и соловуа. Объясняется их символическое и метафорическое значение в произведениях искусства. Приведены сведения о происхождении образа вороны и ее биологических особенностях.

Ключевые слова: Символ, ворона, соловей, образ, метафора.

Abstract This article compares and analyzes the image of a crow and a nightingale. Their symbolic and figurative meanings in works of art are explained. Information about the origin of the image of the crow and its biological characteristics is provided.

Key words: Symbol, crow, nightingale, image, metaphor

Qushlar olami jahon xalqlari mifologiyasidan tortib hozirgi adabiyot holatigacha katta ahamiyatga ega bo‘lib, voqealar jarayonida to‘satdan paydo bo‘luvchi, qahramonlarga yordam beruvchi va vaziyatni keskin o‘zgartiruvchi element sifatida talqin etiladi. Ular, asosan ilohiyot bilan insonlarning o‘rtasidagi ko‘prik sifatida, yuksaklik va osmon ramzi timsolida e’tirof etilgan. Adabiyotimizda har bir qush o‘z xususiyatidan kelib chiqib ham ramziy, ham majoziy ma’no tashish uchun xizmat qilgan. Alisher Navoiyning “Lison ut-tayr”, Fariduddin Attorning “Mantiq ut-tayr”, Abu Ali ibn Sinoning “Tayr qissasi”, Shahobiddin Suhravardiyning “Risolayi musammo ba safari Semurg”, Abu Hamid Muhammad G‘azzoliyning “Risalat ut-tayr” asarlarida o‘zlariga adolatli va komil podshoh izlab yo‘lga chiqqan qushlar motivi majvud bo‘lsa, ko‘plab boshqa asarlarda ham qushlar obarazi ma’lum ma’no tashish uchun xizmat qiladi. Biz asarlarda birgalikda keluvchi bulbul va zog‘(qarg‘a)obrazini tahlil qilib

o'tmoqchimiz. Bu ikki qush asarlarda o'zaro qarama-qarshi obraz sifatida gavdalanadi. Adabiyotimizda bulbul obraziga juda ko'p murojaat qilingan. Qadim zamonlardan xalq og'zaki ijodida uning "chiroyli ovoz", "chiroyli kuy" sohibi ekanligiga urg'u beriladi va oshiqlar ramzi sifatida ifodalanadi. Allalarda bolani bulbulga o'xshatish, bulbuldek xushovoz bo'lishiga umid bog'lash etakchi o'rin tutadi. Ona arzandasini bulbul bola qiyofasida ko'rishni orzu qiladi. Bulbul mitti qush bo'lsada, ovozi bilan hammani maftun etadi, barchaga zavq ulashgani uchun ham doim e'zozda, u sayragan chaman mudom obod bo'ladi. O'limdan qo'rqmaydigan kishi yo'q, lekin "bulbul sayrasa, o'lim ham qochadi", – degan tushuncha xalq og'zaki ijodida "Bulbul" ertagi orqali bizgacha etib kelgan va ona allalarida ham ifodalangan:

*Bulbul uchar qo'limdan alla-yo alla
Har kim qo'rqar o'limdan, alla-yo alla
Shu bulbulim sayrasa, alla-yo alla
O'lim qochar yo'limdan alla-yo alla
Erkalayman yayratib, alla
Vatanimning bog'ida, alla
Bulbul qushdek sayratib, alla*³⁷⁶

Qarg'a ham qadimiy, sirli va murakkab obraz bo'lib, dunyo xalqlari folklor namunalarida er, erosti, osmon, quyosh, suv bilan bog'liq qarashlarda uchraydi. Afsonalarda aytilishicha, Nuh payg'ambar to'fonning 40 kuni kema darchasini ochib quruq er xabarini keltirish uchun avval qarg'ani, keyin kabutarni uchirib yuboradi. Qarg'aning mas'uliyatsizligi va xiyonatidan farqli holda kabutar ikkinchi marta uchurib yuborilganida quruq er xabarini zaytun navdasini keltirish orqali ma'lum qiladi³⁷⁷. Bu o'rinda qarg'a o'z nafsiga berilishi oqibatida shaytonga bo'ysunadi va shu voqeadan so'ng rangi qora tusga kiradi. Gulxaniyning "Zarbulmasal" asaridagi "Kabutar va Zog" masalida ham qarg'aning o'z nafsiga engilishi uni halokatga boshlaydi³⁷⁸. Shuningdek, asarda Yapaloqqushning do'sti qarg'a obrazi ham kiritilgan bo'lib, u "o'z ishiga pishiq xaromzodan terror og'ri mishiq, harif ayyor, solor davlatmandlar asnofida mumsiki beor, har murda ustida tayyor, beshini mustahiqqa berib, o'n beshini qo'ynig'a urg'an" deb tasvirlanadi. "Devonu lug'atit turk" asarida ham qarg'a obrazi hayot tirikchiliklariga dosh bera olmaydigan, engil-yelpi hayot kechirgan, ochko'z, birovning haqiga ko'z olaytiradigan odamlarning obrazi sifatida tasvirlangan.

*Qarg'a qali bilsa, sunin ol buz soqar,
Avchi yashib tuzoq taba menga baqar.
Och ham tashna bo'lgan qarg'a muzni buzar
Parvo qilmay tuzoq sari tumshuq cho'zar.*³⁷⁹

³⁷⁶ O. Safarov .O'zbek bolalar folklori. – Toshkent :2007. B.31.

³⁷⁷ Shukurova Zilola. Mumtoz nasrda og'zaki ijod an'anasi (Qisasi Rabg'uziy" asari misolida). – Toshkent: Zukko kitobxon, 2020. – B. 72.

³⁷⁸ Гулханий. Зарбулмасал ва ғазаллар. – Тошкент: 1960. – Б. 23.

³⁷⁹ Махмуд Қошғарий. Девону луғотит турк. – Тошкент: 1984. – Б.401

Jumladan, “Qutadg‘u bilig” asarida xalqning xursandchiligi qushlar obrazi misolida umumlashiriladi. Jumladan, asarda turli xil nomdagi va turli xil ko‘rinishdagi qushlar – g‘oz, o‘rdak, oqqush, qilquyruq, turna, kaklik, bulbul, qoraqarg‘a kabilar insonlarning xuq-atvorini ochib berish uchun qo‘llaniladi. Ya‘ni Bug‘roxonning shoh bo‘lib kelishini qushlar o‘zida yo‘q quvonch bilan kutib olishadi. Lekin bunday xursandchilik qoraqarg‘aga negadir yoqmaydi. U “tumshug‘ini ko‘pirtirib qag‘illaydi”, “uning ovozi yoqimsizroq”, “dod solib yig‘layotgan qizning ovozi” ga o‘xshaydi.

*Ular qush unin tuzdi undar eshin,
Siliq qiz oqir-teg konul bermishin
Unin utti kaklik kuldr qatg‘ura
Qizil ag‘zi qan-teg qashi qap-qara.
Qara chumg‘uq utti suta tumshuqi
Uni og‘bag‘u qiz uni-teg taqi.³⁸⁰*

Qur‘oni Karimning Moida surasida Qobil va Hobil qissasi keltirilgan. Ular ikkovlari qurbonlik qilishganda, Hobilning qurbonligi qabul qilinib, Qobilniki qabul qilinmaydi. Bundan g‘azablangan Qobil ukasi Hobilni o‘ldiradi. Shunday qilib, er yuzidagi ilk jinoyat insonni o‘ldirish, qotillik bo‘lib, Odam alayhissalomning shu ikki o‘g‘illari o‘rtasida sodir bo‘ldi. Bu jinoyatga Iblisning vasvasasi, hasad, gina, adovat sabab bo‘lgan edi. Keyin Qobil qilgan ishiga nadomat qilib, endi nima qilsam ekan deb o‘tirganda, Alloh taolo unga ukasini qanday dafn etishni o‘rgatishi uchun qarg‘ani yuboradi. Ushbu voqea ham “Qisasi Rabg‘uziy” asarida keltirilgan bo‘lib, quyidagicha ta‘riflanadi: “Qobil Hobilni o‘lturmishda yigirma yashar erdi, qush qurtlar Hobilni o‘g‘radi. Qobil Hobilni bir qopg‘a suqub orqasing‘a ko‘turub yurur erdilar. Anchada tengri farmoni birla ikki qarg‘a keldi, bir-biri bilan urushdilar, bir-birini o‘lturdi. Tirik qolgan qarg‘a tumshig‘i bilan erni qazdi, ul o‘luk qarg‘ani ko‘mdi. Qobil ani ko‘rdi, aytur: “Maning qarg‘achalik choqlig‘ aqlim yo‘q ermish”, teb o‘kindi”. Demak, qarg‘a o‘ziga xos aql-zakovatga ega qushdir. Bu haqida olimlar ham juda ko‘plab tadqiqotlar olib borishmoqda. Oksford universiteti olimlari bitta qarg‘a olib u ustida tekshiruvlarni amalga oshirishganda ular hayratda qolishdi. Kuzatuvlar shuni ko‘rsatdiki, “Bety“ deb ataluvchi bu qarg‘a o‘zining qafasidagi ba‘zi simlarni olib qandaydir ilmoqli asbob yasagan. Garvard universitetidagi Dakota Makkoyning aytishicha, aql-zakovat bo‘yicha qarg‘alar insondan keying o‘rinda turishadi. Izlanishlar oqibatida qarg‘alar o‘zlariga kerak bo‘lgan o‘simlikni har qanday holatda ham topa olishadi, hattoki, ular boshqa o‘simlik barglari bilan yopilib qolgan bo‘lsa ham. Qarg‘alar turli xil narsalardan foydalanish qobiliyatini rivojlantirgan insondan keyingi o‘rinda turuvchi hayvondir. Qarg‘alar jamoasida har bir jinoyat uchun muayyan jazo belgilangan. Masalan, biror qarg‘aning yosh polaponi og‘zidagi luqmasini tortib olgan qarg‘aga sud tomonidan o‘sha qarg‘a to ucholmaydigan bo‘lib qolgunicha bitta qo‘ymay patlarini yulish jazosi tayinlanadi. Jabrlangan tomon jinoyatchi qarg‘aning patlarini shu qadar yulib tashlashadiki,

³⁸⁰ Yusuf Xos Hojib. Qutadg‘u bilig. – Toshkent: 2007. B.75.

natijada jinoyatchining o'zi ham haligi polapon kabi ucholmaydigan, zaif bo'lib qoladi.

Soha mutaxassislarining aytishicha, boshqa qushlardan farqli o'laroq, qarg'alar oilasida o'ziga xos sud, mahkama jarayoni bor ekan. Bu mahkamada oila va jamoa nizomiga bo'ysunmagan axloqsiz qarg'a sud qilinadi. Qizig'i shundaki, bu sud Allohning marhamati bilan adolat asosida olib boriladi. Qarg'alar inini zolimlarcha egallab olgan yoki uni buzgan qarg'aga adolatli sud tomonidan jabrlangan qarg'a uchun yangi in qurib berish vazifasi yuklatiladi. Boshqa qarg'aning urg'ochisiga tajovuz qilgan, tegajog'lik qilgan qarg'a o'limga mahkum etiladi. Urg'ochi qarg'aning qarindoshlari jinoyatchi qarg'ani tumshuqlari bilan to u o'lgunicha urib, cho'qishadi. Qarg'alar mahkamasi, odatda, birorta ekinzor dalada yoki kengroq maydonda olib boriladi. Avvaliga mahkama hay'ati a'zolari belgilangan joyga kelishadi va shundan keyin ayblanuvchi qarg'a qo'riqchilar hamrohligida va qattiq nazorat ostida maydonga keltiriladi. Sud boshlanganda aybdor qarg'a boshini quyi solib, qanotlarini tushirib, aybini tan olgani uchun qarg'illamay jim turadi. Soha mutaxassislarining aytishicha, boshqa qushlardan farqli o'laroq, qarg'alar oilasida o'ziga xos sud, mahkama jarayoni bor ekan. Bu mahkamada oila va jamoa nizomiga bo'ysunmagan axloqsiz qarg'a sud qilinadi. Qizig'i shundaki, bu sud Allohning marhamati bilan adolat asosida olib boriladi. O'rta asrlarda qarg'a bosh qahramon bo'lgan asarlar paydo bo'la boshladi. Shoir va tarixchi olim, tarjimon va xattot, tibbiyot ilmining bilimdoni, qomusiy bilim egasi Muhammad Yusuf Bayoniy XIX asrning II yarmida xon va uning laganbardor, insofsiz amaldorlarining qilmishlarini o'ziga xos uslubda kinoya va satirik yo'nalishda keskin ochib beradi. Jumladan, «Qarg'a» radifli g'azalida quyidagicha misralar bor:

*Qushlardin o'zni go'yo aylar shumor qarg'a,
Parvoz urar havoda aylab favor qarg'a.
Andin kim o'zga qushlar bosmoqg'a or etarlar,
Zavqu surur ila ar benanggu or qarg'a.
Devor aro xiromon bo'lg'usi to'madin so'ng,
Mastona na'ra tortar devonavor qarg'a.
Dehqonni mazraida diltang etar hamisha
Uchg'usi bir kesakdin garchi hazor qarg'a³⁸¹.*

Ko'rinadiki, shoir ichidagi gaplarni, kesatiqni, kinoyali fikrlarni ko'chma ma'noda qarg'a tilida ifodalab bergan. Qarg'a obrazi orqali surati odam, siyrati tubanlikka yo'g'rilgan kimsalarni qattiq qoralaydi. Ragingning qoraligi, hamda o'ta badnafs bo'lganligi uchun qarg'a qushini juda ko'pchilik insonlar yoqtirishmaydi. Bayoniy hayotda uchraydigan qarg'asifat kimsalarning surati va siyratini qush timsoli orqali chizib beradi. E'tibor qilinsa, boshqa qushlar yaqin bormaydigan, ta'bi tortmaydigan joylarda qarg'a "viqor" bilan yuradi, boshqalar iste'mol qilmaydigan narsalarni ular "zavq" va "surur" bilan, beorlarcha eydi. Dehqonlar ekinlarini payhon qiluvchi, ishlari ga zarar etkazuvchi ham qarg'a.

³⁸¹<https://n.ziyouz.com/portal-haqida/xarita/uzbek-sheriyati/o-zbek-mumtoz-adabiyoti/muhammad-yusuf-bayoniy-1858-1923>

*Olam elin anga bu atvori etdi dushman,
El toshig'a hadafdur shayton shior qarg'a.
Ey koshki yiroqlik sen birla o'rtamizda,
Sharq ila g'arb bo'lsa, ey beviqor qarg'a.
Qushlarni vasfig'a chun til ochti der Bayoniy,
Sarxush bo'lurg'a etmay bo'lg'ay xumor qarg'a.*

Uning shaytonga xos sifatlari xalqni unga dushman qildi. Shuning uchun ham muallif qarg'a bilan orasidagi masofa sharq va g'arb bo'lishini xohlaydi. Demak, qarg'alar hech kimga yoqmaydi. Shoir bu sifatlarni ro'yi-rost ifodalashi orqali o'z davrining tekinxo'r, o'g'risifat, badnafs kishilarini ayovsiz tanqid qilgan. Shoir ustalik bilan yozilgan bu kesatiq va kinoyalar kimga tegishli ekanini xalq bemalol bilib olgan. Shoirning so'z qo'llashidagi ustamonligi she'r ta'sirchanligini oshirgan. O'zining g'oyaviy maqsadini oshirishda shumor, favor, zavqu surur, benangu or, xiromon, hazar, beviqor, xumor, qofiyadosh so'zlarni qo'llash orqali aniq bir shaxsni, atrofdoshlarining basharalarini oshkora ochib tashlaydi. Bu o'rinda qarg'a insofsiz amaldorlarning majoziy obrazidir. Shuningdek, "Xalq dushmani" tamg'asi bilan 25 yoshga to'lmagan Usmon ham Nosir Zlatousk, Vladivostok, Magadan, Mariinsk qamoqxonaorida bo'lgan vaqtda quyidagi misralar orqali insofsiz amaldorlarni qarg'aga o'xshatadi:

*Bo'lmoq istab, she'riyat uzra darg'a,
Itardilar meni chuqur bir jarg'a.
Menga ayon, bulbulning oshiyonig'a,
Qo'nolmag'ay urinish bilan qarg'a*

XX asr o'rtalarida amerikalik shoir, psixologik tahlilga asoslangan ramziy she'riyat yaratuvchisi Edgar Allan Po 1844-1849-yillarda "Qarg'a" she'riy dostonini yozadi. Doston lirik qahramonining prototipi Edgar Poning rafiqasi Virjiniya Klemm edi. U hayotining eng go'zal chog'ida sil kasalligidan vafot etadi. U atigi 20 yoshda edi. Shoir juda qattiq qayg'uga botadi. Edgar Po ushbu dostonni rafiqasiga bag'ishlab yozadi. Butun asar dard va qayg'u bilan sug'orilganligi uning nomidan ham ma'lum. She'r o'n sakkiz baytdan iborat bo'lib, har bir bayt olti misradan iborat bo'lib, oxirgisi naqoratdir. Asardagi qarg'a obrazi qo'rquv, cheksiz qayg'u va o'lim ramzidir. Lirik qahramon uni bosib olgan baxtsizlikka dosh bermasligidan qo'rqadi va qo'rquv qora qarg'a sifatida gavdalanadi.

Adabiyotshunosligimizda qarama qarshi obrazlarni ifodalash uchun bulbul va zog'(qarg'a) obrazidan foydalanilgan. Sayfi Saroyining "Guliston" asariga kiritilgan "Shoirlar ta'rifida" degan masnaviysida IV shoirlarning ijodiga tanqidiy yondashadi. Ularning ayrimlarini shirinsuxan bulbulga, ayrimlarini esa badnafs qarg'aga qiyoslaydi:

*Jahon shoirlari, ey gulshani bog',
Kimi bulbuldurur so'zda, kimi zog'.
Kimi to'ti tegin chaynar shakarni,
Kimi lafzi bilan o'rtar durarni.
Kimining so'zlari mavzunu shirin,
Kimining loyiqa ta'rifi tahsin.*

*Kimi o'zganing ash'orin menim der,
Kimi hayvon kabi shalg'am cho'pin er*³⁸²

XIII asrda Huvaydo ham voqeani jonli tasvirlash, his-tuyg'u va kechinmalarni yorqin ifodalash uchun "Ibrohim Adham" qissasida shoh va gado orasidagi farqni, bulbul va zog' obrazi orqali ifodalaydi:

*Dedi alar: shoh erur, biz gadomiz,
Nechuk xizmatlar egabiz, ravomiz
Nadur bo'lg'ay gado shohning qatida,
Borub turmaq alarping suhbatida.
Gadog'a suhbat shoh nest loyiq,
Bo'lurmu zog' bilan bulbul muvofiq*³⁸³

Negaki, qarg'adan farqli bulbulning makoni chaman-u bog'larda, yuksaklikda.

Xulosa qilib aytganda, bulbul oshiqlar ramzi, u doim yorga intilib yashaydi. Qalbi ishqqa yo'g'rilgan. Qarg'a nafsga bo'ysunuvchi insonlarning majoziy obrazidir. U asarlarda qayg'u, alam, o'lim ramzi sifatida ifodalanadi. Har ikkala qush ham asarlarning yanada ta'sirchan bo'lishi, uning badiiy qiymati yanada oshishi uchun xizmat qilgan.

Adabiyotlar:

1. Хувайдо. Роҳати дил. – Т.: Абдулла Қодирий номидаги халқ мероси нашриёти, 1994. 60- б.
2. Саидбек Ҳасан. Хассос шоир ва дostonнавис Хўжаназар Хувайдо "Роҳати дил". –Т. Абдулла Қодирий номидаги халқ мероси нашриёти, 1994.
3. Носируддин Бурхонуддин Рабғузий. Қисаси Рабғузий. – Т.: Ёзувчи. 1990. 54-б.
4. Шукурова Зилола. Мумтоз насрда оғзаки ижод анъанаси (Қисаси Рабғузий" асари мисолида). – Тошкент: Зукко китобхон, 2020. – Б. 72.
5. Гулханий. Зарбулмасал ва ғазаллар. – Тошкент: 1960. – Б. 23.
6. Маҳмуд Қошғарий. Девону лугатит турк. – Тошкент: 1984. – Б.401
7. Юсуф Хос Ҳожиб. Қутадғу билиг. – Тошкент: 2007. Б.75.
8. Саройи Сайфи. Ш ЕЪ РЛ А Р. ГУЛИСТОН. – Т., Ғафур Ғулом номидаги бадий адабиёт нашриёти, 1968. Б. 33

³⁸² Саройи Сайфи. Ш ЕЪ РЛ А Р. ГУЛИСТОН. – Т., Ғафур Ғулом номидаги бадий адабиёт нашриёти, 1968. В. 33.

³⁸³ Хувайдо. Роҳати дил. – Т.: Абдулла Қодирий номидаги халқ мероси нашриёти, 1994. Б. 60

Turakulova GULCHEXRAXON	167
TURKIY XALQ DOSTONLARIDA MOTIVLAR O'XSHASHLIGI	172
Aziza ESKULOVA	172
MUMTOZ ADABIY MANBALAR TAHLILI VA TALQINIDAGI TURFALIKLAR	
ABDURAHMON JOMIY IJODINING O'RGANILISHI	175
Dilorom SALOHIIY	175
HOFIZ XORAZMIY VA ALISHER NAVOIY IJODIDA AYRIM URF- ODATLARNING BADIY IFODASI	183
Mo'minjon SULAYMONOV, Gulnoza XOLDOROVA	183
HAJVIY SHE'RIYATDA HAYVONLAR NOMI BILAN BOG'LIQ POETIK TURKUMLAR TALQINI (Milliy uyg'onish davri Farg'ona vodiysi hajviy she'rlari misolida)	189
Ibodatxon RUSTAMOVA, Oybek BARZIYEV	189
"GULSHANUL –ASROR"DA HAZRAT ALI VA SULTON ISKANADAR MADHI	194
Jamoliddin JO'RAYEV	194
QAHRAMON SHOIRLAR NAVOIYNI O'RGANISH HAQIDA	197
Komiljon PAYZIYEV, Abbasjon ROHATALIYEV	197
"BOBURNOMA"DA QOZOQ TARIXI BILAN BOG'LIQ JIHATLAR XUSUSIDA	204
Rayxan BAZARBAYEVA, Ayman MAMBETALIYEVA	204
"DEVONI SHAVQIY"DAGI MUVASHSHAH-MUXAMMASLARDA SO'FIYONA TALQINLAR	207
Sabaxon JO'RABOYEVA	207
TAZKIRA JANRINING XVII-XX ASRLARDAGI TADRIJIY TARAQQIYOTI	211
Lochinbek AHMADALIYEV	211
QO'QON XONLIGI TARIXIGA OID MANBALARDA UMARXON VA NODIRA HAQIDA MA'LUMOTLARNING KELISHI	219
Malikaxon NURUTDINOVA	219
MAJZUB NAMANGONIY IJODI VA G'AZAL JANRI	226
Oybek BOYATOV	226
MUMTOZ ADABIYOTDA BULBUL VA ZOG' OBRAZINING QIYOSIY TAHLILI	229
Muxammadiyeva MOXICHEHRA	229
KOMIL XORAZMIY IJODIDA POETIK TASVIR: AN'ANA VA NOVATORLIK	235
Muhayyo YAMINOVA	235
ISO VA NUH PAYG'AMBARLARNING BADIY ADABIYOTDAGI TALQINI	239
Ravshanova Madina Zafarjon qizi	239